

Stanowisko Prezesa UTK

w sprawie składu komisji kolejowych

Wprowadzenie

Podczas sprawowanego nadzoru nad postępowaniami prowadzonymi przez komisje kolejowe, Prezes UTK dostrzegł niespójne praktyki w zakresie powoływania oraz odwoływania ich członków. Zwracając uwagę na pojawiające się nieprawidłowości oraz mając na względzie niebagatelną rolę prawidłowo przeprowadzonego postępowania w zachowaniu najwyższego poziomu bezpieczeństwa na rynku kolejowym, Prezes UTK wyjaśnia najczęściej pojawiające się wątpliwości.

Należy zwrócić uwagę, iż podstawę merytoryczną przytoczonych rozważań stanowi rozdział 3 rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 16 marca 2016 r. w sprawie poważnych wypadków, wypadków i incydentów w transporcie kolejowym (Dz. U. z 2016 r., poz. 369), zwanego dalej „rozporządzeniem”.

Proces powoływania komisji kolejowej i zmiany jej składu

Zgodnie z § 8 ust. 1 rozporządzenia kierownik jednostki organizacyjnej zarządcy infrastruktury, użytkownika bocznic kolejowej lub przewoźnika kolejowego jest zobowiązany do sporządzenia wykazu osób upoważnionych do udziału w pracach komisji kolejowej.

W momencie wystąpienia wypadku bądź incydentu kolejowego, kierownik jednostki organizacyjnej biorącej udział w zdarzeniu może wskazać swoich przedstawicieli do udziału w pracach komisji wyłącznie spośród osób uwzględnionych we wskazanym powyżej wykazie (§ 8 ust. 2 rozporządzenia). Po stronie kierowników jednostek organizacyjnych zarządcy infrastruktury, użytkownika bocznic kolejowej lub przewoźnika kolejowego leży zatem dbałość o to, aby wykaz osób był aktualny, a znajdujące się w nim osoby dysponowały wiedzą i doświadczeniem niezbędnym dla prawidłowego prowadzenia postępowania. Wskazanie osoby spoza wykazu stanowi bowiem naruszenie przepisów rozporządzenia oraz zagraża prawidłowości przebiegu postępowania poprzez dokonywanie czynności członka komisji przez osoby do tego nieupoważnione.

Po wskazaniu osób do składu komisji kolejowej przez wszystkie zainteresowane strony, kierownik jednostki organizacyjnej zarządcy infrastruktury lub użytkownika bocznic właściwy dla miejsca wypadku lub incydentu jest uprawniony do:

- wskazania spośród członków komisji osoby prowadzącej postępowanie do momentu pisemnego powołania przewodniczącego komisji,
- pisemnego powołania przewodniczącego komisji kolejowej.

W momencie pisemnego powołania przewodniczącego odpowiada on za właściwe przeprowadzenie postępowania oraz koordynuje pracę komisji kolejowej (§ 9 ust. 1 rozporządzenia). Co ważne, w kontekście kompletowania składu komisji kolejowej, wyłącznie przewodniczący jest uprawniony do rozszerzenia jej składu. Decyzja o włączeniu do składu komisji dodatkowej osoby, z lub spoza wykazu osób upoważnionych do udziału w pracach komisji (o którym mowa w § 8 ust. 1 rozporządzenia), wymaga uprzedniego opiniowania przez członków komisji.

Przewodniczący ma prawo do powoływania nowych członków przez cały okres prowadzenia postępowania. Należy jednak pamiętać, że włączenie takiej osoby winno być uzależnione od możliwości przyczynienia się włączanej osoby do rzetelnego ustalenia przyczyn zdarzenia kolejowego. Zgodnie z przepisami rozporządzenia skład powołanej komisji powinien być ograniczony do niezbędnej liczby członków, zapewniających rzetelne i sprawne prowadzenie postępowania, a członkowie komisji kolejowej wykonują czynności zgodnie z zakresem posiadanych kompetencji i zakresem działalności jednostki organizacyjnej, którą reprezentują.

Momentem, w którym komisja kolejowa powinna osiągnąć oczekiwany skład jest sporządzenie protokołu oględzin miejsca wypadku lub incydentu. Po dokonaniu niezbędnych czynności na miejscu zdarzenia i ocenie zastanego stanu faktycznego na podstawie zebranych dowodów, sporządzany jest protokół oględzin miejsca wypadku lub incydentu. Rozporządzenie wskazuje, że w dokumencie tym poza wskazaniem wszystkich osób obecnych na miejscu wypadku lub incydentu, którzy reprezentują jego strony i wykonują prace na jego miejscu, określa się także ostateczny skład komisji do dalszego badania wypadku lub incydentu (§ 15 ust. 4 i § 18 ust. 2 rozporządzenia).

Od tego momentu możliwe są tylko dwie sytuacje, w których skład komisji może ulec zmianie:

1. decyzja przewodniczącego komisji kolejowej o włączeniu nowej osoby do składu komisji po uzyskaniu stosownej opinii członków komisji;
2. decyzja o zastąpieniu dotychczasowego członka komisji lub przewodniczącego komisji w przypadku niemożności wykonywania przez nich zadań (w szczególności w wyniku choroby lub innych zdarzeń losowych).

W przypadku wskazanym w punkcie 2, zmiana ta odbywa się w drodze pisemnej decyzji, którą podejmuje kierownik jednostki organizacyjnej, który wyznaczył zastępowaną osobę do pracy w komisji kolejowej na podstawie uprawnień określonych w § 8 ust. 2 lub § 9 ust. 2 rozporządzenia. Należy przez to rozumieć, że niemożność wykonywania obowiązków przez jedną osobę nie powoduje zmiany liczebności składu komisji, gdyż zastępuje ją również jedna osoba. Co ważne, o zmianie tej, należy ponadto poinformować: członków komisji kolejowej, Prezesa UTK oraz Przewodniczącego Państwowej Komisji Badania Wypadków Kolejowych.

Mając na uwadze powyższe, każda decyzja w sprawie odwołania członków komisji kolejowej i powołania w ich miejsce nowych powinna spełniać wymagania określone w rozporządzeniu. W związku z tym należy pamiętać, iż każda zmiana w składzie komisji powinna być odzwierciedlona w formie pisemnej decyzji załączanej do akt postępowania oraz opisana w protokole ustaleń końcowych.

Prawidłowość składu komisji a nadzór Prezesa UTK

Celowość merytorycznego ustalenia przyczyn zdarzenia ma służyć jedynie zwiększaniu poziomu bezpieczeństwa transportu kolejowego, dlatego wnioski płynące z postępowań winny być pozbawione określania winy czy odpowiedzialności zarówno karnej, jak i finansowej.

W praktyce, rozstrzygnięcia komisji kolejowej stanowią podstawę do egzekwowania roszczeń osób poszkodowanych czy dysponentów zniszczonego lub uszkodzonego

mienia, co przeczy założeniom prawodawstwa wskazującym, że celem pracy komisji kolejowej jest ustalenie okoliczności i przyczyn wypadku lub incydentu, wyłącznie szacunkowe określenie rozmiarów strat z tego tytułu, a przede wszystkim określenie wniosków zapobiegających powstaniu podobnego wypadku lub incydentu w przyszłości (§ 12 ust. 1 rozporządzenia).

Działania polegające na nieuzasadnionym rozszerzaniu składu komisji kolejowej bądź wskazywanie do prac komisji osób spoza wykazu osób upoważnionych do udziału w pracach komisji przez zarządców infrastruktury, przewoźników kolejowych i użytkowników bocznic, podyktowane wyłącznie aspektami ekonomicznymi bądź uniknięciem konieczności podjęcia właściwych środków dla zapewnienia bezpieczeństwa, mogą stanowić podstawę do wszczęcia przez Prezesa UTK postępowania administracyjnego w sprawie naruszenia przepisów, decyzji lub postanowień z zakresu kolejnictwa i wydania decyzji administracyjnej określającej zakres naruszenia oraz termin usunięcia nieprawidłowości (art. 13b ust. 1 ustawy o transporcie kolejowym).

Podstawa prawna

Ustawa z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r. poz. 710 z późn. zm.)

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 16 marca 2016 r. w sprawie poważnych wypadków, wypadków i incydentów w transporcie kolejowym (Dz. U. z 2016 r. poz. 369).